

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2646>

Number: 31 , p. 429-441, Winter II 2015

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINA DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN ÖĞRETMENLERİYLE OLAN İLİŞKİLERİNİN SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

*A STUDY ON THE EFFECT PRESCHOOLER-TEACHER RELATIONSHIP
ON SOCIAL SKILL LEVELS OF PRESCHOOLERS*

Öğr. Gör. Sümeyya TATLI

Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Devlet ALAKOÇ PİRİR

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü

Özet

Bu araştırma okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların, öğretmenleriyle olan ilişkilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Tarama modelinde olan bu çalışmada, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında ilişkisel tarama yapılmış olup araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim öğretim yılında Sivas İl merkezinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarında öğrenim gören alt ve üst sosyoekonomik grupta yer alan 348 çocuk ve bu çocukların öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak; öğretmenin bireysel olarak öğrencilerle olan ilişkilerini algılamalarını ölçen 28 maddelik bir standart derecelendirme ölçeği olan Öğretmen-Çocuk İlişkileri Ölçeği (The Student-Teacher Relationship Scale), çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek amacıyla ise 1994 yılında Kenneth W.Merril tarafından geliştirilmiş Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (PKBS-2) 'nin "Sosyal Beceri Ölçeği" kullanılmıştır (Kıldan, 2008; Özbey, 2009). Çalışmanın istatistiksel değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler; ortalama, standart sapma, sayı ve yüzde olarak ifade edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Yapılan "Kolmogorov-Smirnov Testi" sonuçları incelendiğinde; normal dağılıma uymadığı için iki grup karşılaştırmalarında Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal-Wallis Varyans Analizi kullanılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişki için de Spearman Sıra Korelasyonu Analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda; kız çocukların sosyal beceri düzeylerinin erkek çocuklardan anlamlı derecede yüksek olduğu, kardeşi olmayan çocukların kardeşi olanlara göre sosyal açıdan daha bağımsız oldukları, okul öncesi eğitime devam süresinin artmasının çocuğun sosyal bağımsızlık ve kabul becerisini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeğinden elde edilen puanlar ile Sosyal Beceri Ölçeğinin hem toplam puanı hem de tüm alt boyut puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Öğretmen-Çocuk İlişki, Sosyal Beceri.

Abstract

This research was made with the aim of exhibiting the effects of the relationship of children who are attending pre-school educational institutions with teachers on their social skills level. In this research which is made in screening model, relational screening was made between independent and dependent variables; and the study group of the research was composed of 348 children from the low and upper socio-economic group who were studying at the independent pre-schools affiliated to Ministry of Education in Sivas provincial centre in 2012 2013 education year and the teachers of these children. "Teacher Child Relationship Scale" and "Social Skills Scale of Kindergarten Behavior Scale (PKBS-2)" were used as data collection tools in the research. Descriptive statistics in the statistical evaluation of the study were described as mean, standard deviation, number and percentage. Whether the data abided by the normal distribution was evaluated by Kolmogorov-Smirnov test. When the results of the Kolmogorov-Smirnov test made were analyzed; Mann-Whitney U test for two group comparisons as it doesn't abide by the normal distribution Kruskal-Wallis variance analysis for more than two groups comparisons were used. And for the relation between the scale scores, Spearman rank correlation analysis was made. At the end of the research, the social skills level of the female children are meaningfully higher than the male children, children who hasn't got siblings are socially more independent than children with siblings, the increase of the pre-school attendance period affects the social independence and acceptance skill of the child positively. It was determined that there are meaningful positive relations between the scores gained from Teacher Child Relation Scale and both total score and all the subdimension scores of Social Skills Scale.

Key Words: Preschool Education, Teacher-Child Relationship, Social Skill, Social Independence and Acceptance

GİRİŞ

Sosyal beceri bireyin toplumdaki kişilerle etkili iletişimini sağlayan, sosyal açıdan kabul edilebilir davranışları sergileme, sosyal kabul görmeyen davranışlardan kaçınma ve hem kendine hem de topluma yararlı davranışları sergileme becerileri olarak tanımlanmaktadır. Sosyal etkileşimlerle kazanılan sosyal beceriler, sosyal gelişimi desteklemektedir. Sosyal gelişimini sağlıklı bir şekilde gerçekleştiren bireyler, çeşitli sosyal becerilere sahip olmakla birlikte, bu becerileri sıklıkla kişilerarası ilişkilerinde ve gündelik yaşamlarında kullanabilmektedirler. Sosyal etkileşim, iki ya da daha fazla bireyin katılımıyla gerçekleşmekte ve etkileşime katılan kişilerin bireysel özelliklerinin yanı sıra toplumdaki sosyal örüntüden etkilenmektedir (Dereli,2008;Gülay ve Akman, 2009).

Sosyal gelişimin başlangıcı bebekliğin ilk günlerine kadar gitmektedir. Bir bebeğin annesine olan bağımlılığı, onun sosyal ilişkilerinin başlangıcıdır ve anne bebeğine sevgi göstererek, dokunarak olumlu bir sosyal gelişimin tohumlarını atmaktadır. Çocuk yürümeye ve konuşmaya başladığında sosyal çevresi genişlemektedir. Özellikle oyun vasıtasıyla yakın çevresindeki yetişkin ve çocuklarla yoğun etkileşime girmektedir. Okul öncesi dönemde de sosyal gelişim hız kazanarak gelişimine devam etmektedir. Dönemin en önemli özelliklerinden olan merak, sosyal gelişimi olumlu yönde etkilemektedir. Çocuk merak ederek soru sormaya, dinlemeye, başkalarını anlamaya, paylaşmaya ve dolayısıyla sosyal ilişkilerini geliştirmeye başlamaktadır. Çocuğun sosyalleşme için gerekli ön şartları edinmesi, toplumsal yaşantılar, kültürel değerler, erken yaşta edindiği deneyimler, çocuğun gözlemleri, sosyalleşme için etkili ve gereklidir. Çocuğun sağlıklı sosyalleşebilmesi için, sosyalleşmenin ön şartlarından sayılan dil becerilerine sahip olması, sosyalleşmenin gerçekleşeceği bir çevrenin içerisinde bulunması, normal gelişim özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Ayrıca zengin uyarıcı çevre, merak, insanlarla etkileşim kurma isteği, ön deneyimler sosyalleşmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle

erken çocukluk döneminde sosyalleşme deneyimleri zengin uyarıcılar ve çevreyle desteklenmelidir (Selçuk,2004;Erten,2012).

Yaşamın ilk yıllarında “model alarak öğrenme” çocuğun hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Çocuğun bu dönemde çevresinde davranışlarını model alabileceği en etkin kişiler kuşkusuz anne ve babasıdır. Çocukların aile dışı ilişkilerinde etkisi olan en önemli faktörlerden bir diğeri ise, öğretmen ve öğretmenin çocukla arasındaki ilişkidir. Öğrenciler zamanlarının büyük bir çoğunluğunu okulda öğretmenleri ve arkadaşları ile geçirmektedir. Dolayısı ile öğretmen-öğrenci ilişkisinin diğer ilişki türlerine göre eğitimin niteliği ve öğrencilerin akademik başarıları üzerinde daha büyük bir etki yarattığı bilinen bir gerçektir. Öğretmenler, çocukların gelişiminde büyük öneme sahiptirler. Okulda öğretmenler ve öğrenciler arasında karşılıklı güven-değer-diyaloga dayalı bir ilişki kurmak önemlidir (Gülay ve Akman, 2009; Colwell ve Lindsey,2003; Çınkır,2004).

Öğretmen-çocuk ilişkilerinin kalitesi, anaokulundan başlayarak 1. sınıf süresince çocukların davranışsal uyumlarındaki değişikliklerin belirleyicisi olmaktadır, anaokulu öğretmeniyle yaşanan çatışma, gerileyen antisosyal davranış ve akranlara yönelik artan saldırgan davranışların habercisidir. Anaokulunda, güvenli ve olumlu öğretmen-çocuk ilişkileri o sınıftaki uygun davranışların oluşması ve 1. sınıfta da daha az problemle karşılaşılmasıyla yakından ilişkilidir. Öğretmen-çocuk ilişkileri, çocukların birbirleriyle olan sosyal uyum ilişkileri ve çocukların kendi akranları ile ilgili algıları çocukların öğretmenleriyle olan ilişkilerinin etkisiyle açıklanabilir. Öğretmen-çocuk ilişkilerinin kalitesi, çocukların sınıf içerisindeki sosyal rollerinin bir belirleyicisi olarak işlev görebilir. Yani, olumlu öğretmen-çocuk etkileşimi genelde sınıf hakkında olumlu tutumları artırabilir. Ayrıca akranlara yönelik olumlu tutumların oluşmasına katkı sağlayabilir. Sınıf öğretmenleriyle daha olumlu ilişki içerisinde olan çocuklar, akranları ile etkileşim kurmada ve olumlu akran ilişkileri kurmada daha fazla destek alabilirler (Pianta ve Stuhlman,2004; Colwell ve Lindsey,2003).

Sosyal becerilerdeki yetersizliğin sonuçları üzerinde yapılan araştırmalar düşük sosyal becerilerin çocuklukta yaşanan zorluklar ve ileri yaşlarda yaşanabilecek uyumsuzluklarla ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Akran ilişkileri zayıf ve yetersiz olan çocuklar, psikolojik, davranışsal ve sosyal alanlarda yaşamlarının sonraki döneminde rahatsızlık yaşama eğilimindedirler. Bunlar arasında okul başarısızlığı, şiddet, psikopatoloji ve suça eğilim sayılabilir (Çetin vd.,2003)

Çocukların, okulöncesi dönemden başlayarak sosyal becerileri öğrenmeye ve geliştirmeye başlamaları, yetişkinlik dönemindeki sosyal ilişkilerin olumlu sürdürülebilmesi açısından son derece önemli olduğu söylenebilir. Çünkü eğitim için en kritik dönem olarak kabul edilen okulöncesi dönemden başlayarak sosyal beceri eğitimi alan çocuklar özgüveni tam, problem çözme yeteneğine sahip, hayatla ve kendisiyle barışık birey haline gelebilir. Okul ortamı çocuğun içinde bulunduğu, geliştiği kültürün özelliklerini benimsetme ve toplum beklentilerine uygun ve dengeli bir sosyal kişilik kazandırma açısından önemli bir görevi üstlenmektedir Bu sağlıklı gelişim bireyi olduğu kadar, bireyin dâhil olduğu toplumu da olumlu etkileyebilir(Aslan,2008; Elmacıoğlu,2000)

Görüldüğü üzere, okulöncesi yaşlarda çocuk gerek ailesiyle gerekse öğretmenleriyle ve çevresindeki kişilerle etkileşim yollarını; kendine özgü duyuş, düşünüş ve davranış biçimiyle bağdaştırarak benimsemektedir. Böylece çocuk, bir yandan kendi varlığının bilincine varmakta, öte yandan da toplumun ondan neler beklediğini, kendisinin topluma neler vermek zorunda olduğunu öğrenmektedir. İçinde bulunduğu toplum kesitinin gelenek ve görenekleri çerçevesi içinde, kendine özgü iletişim ve etkileşim yollarını geliştirmektedir. Sonuç olarak, çocuğun sosyalleşme süreci ailede başlamakta, arkadaşlarıyla devam etmekte, akraba ve öğretmenleriyle

sürüp gitmektedir. Bu nedenle aile ve okul ortamı çocuğun içinde bulunduğu, geliştiği kültürün özelliklerini benimsetme ve toplum beklentilerine uygun ve dengeli bir sosyal kişilik kazandırma açısından önemli bir görevi üstlenmektedir (Ulcay,1993; Elmacıoğlu, 2000).

Araştırmada bu gerekçelerden yola çıkılarak “Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde, öğretmenleriyle olan ilişkilerinin etkisi var mıdır?” sorusu bu araştırmanın temel problemini oluşturmuştur. Bu genel amaç çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri çocukların cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri çocukların kardeşi olup olmama durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
3. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri çocukların okul öncesi eğitime devam etme sürelerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri ile öğretmenleriyle olan ilişki düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Tarama modelinde olan bu araştırmada, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında ilişki tarama yapılmış olup çocukların öğretmenleriyle olan ilişkilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerine etkisi incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim öğretim yılında Sivas İl merkezinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarında öğrenim gören alt ve üst sosyoekonomik grupta yer alan 348 çocuk ve bu çocukların öğretmenleri oluşturmuştur. Çalışma grubunu oluşturan çocukların 172'sinin (% 49,4) kız, 176'sının (% 50,6) ise erkek olduğu; 265'inin (% 76,1) bir yıldan beri bir okul öncesi eğitim kurumuna devam ederken, 83'ünün (% 23,8) iki yıl ve daha fazla süredir okul öncesi eğitim kurumuna devam ettiği; 243'ünün (% 69,8) bir kardeşi varken, 105'inin (%30,2) ise kardeşinin bulunmadığı belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla “Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeği” ve “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (PKBS-2) 'nin Sosyal Beceri Ölçeği” kullanılmıştır.

Öğretmen-Çocuk İlişki Ölçeği

Öğretmen-Çocuk İlişkileri Ölçeği (The Student-Teacher Relationship Scale), Chung tarafından 2000 yılında geliştirilen, öğretmenin bireysel olarak öğrencilerle olan ilişkilerini algulamalarını ölçen 28 maddelik bir standart derecelendirme ölçeğidir. Öğretmen-Çocuk İlişkileri Ölçeği, çocuk-yetişkin ilişkileri teorilerine ve okulöncesi tecrübeleri üzerine yapılan araştırmalara dayanmaktadır. Ölçekteki maddeler öğretmen-çocuk ilişkilerini ortaya çıkarmak için hazırlanmıştır. Ölçek olumlu ve olumsuz öğretmen-çocuk ilişkilerini ortaya çıkarmada yüksek bir güvenilirlik ve geçerliğe sahiptir. Özgün ölçekteki her bir madde için faktör yük değerleri .40 ile .82 arasındadır. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ise .89'dur. Öğretmen-Çocuk İlişkileri Ölçeği günümüzde öğretmen-çocuk ilişkilerini incelemek için mevcut olan tek standart ölçektir (Kıldan, 2008).

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Kıldan (2008) tarafından yapılmış ve geçerlik güvenilirlik çalışması sonucunda öğretmenlerin bireysel olarak öğrencilerle olan ilişkilerini ölçen “Öğretmen-Çocuk İlişkileri Ölçeği”, olumlu (1,4,5,6,9,18,19) ve olumsuz

(2,3,7,8,10,11,12,13,14,15,16,17) toplam 19 maddeden oluşan bir ölçek olarak ortaya konulmuştur. Ölçekte maddelerin Türkçeye uyarlanmış şeklinin faktör yük değerleri .42 ile .75 arasındadır. Madde toplam korelasyonu ise .35 ile .69 arasında değerler almıştır. Ölçeğin güvenilirlik bulguları ise Cronbach Alpha değeri .90, Spearman Brown İki Yarı Test Korelasyonu .86'dır(Kıldan, 2011).

Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği(PKBS-2)

"Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Preschool and Kindergarten Behaviour Scale (PKBS-2))", okul öncesi dönemde 3-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek amacıyla 1994 yılında Kenneth W. Merrill tarafından geliştirilmiştir ve ölçek "Sosyal Beceri" ve "Problem Davranış Ölçeği" olmak üzere birbirinden bağımsız iki ölçekten oluşmaktadır. Sosyal beceriler boyutundan elde edilen yüksek puanlar, çocukların sosyal beceriler yönünden gelişmiş olduğunu problem davranış boyutundan elde edilen yüksek puanlar ise problem davranışı gösterme oranının yüksek olduğunu ifade etmektedir (Özbey, 2009).Bu çalışmada kullanılan Sosyal Beceri Ölçeğinin Türk çocukları için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Alisinanoğlu ve Özbey (2009) tarafından yapılmıştır.

Sosyal Beceri Ölçeği: Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemeyi amaçlamayan ölçek Sosyal İşbirliği, Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri, Sosyal Etkileşim olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Sosyal Beceri Ölçeği 23 maddeden oluşan, "Hiç, Bazen, Nadiren ve Sık Sık" şeklinde puanlanan likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 92 en düşük puan ise 23'dür. Toplam puanın yüksek olması çocukların sosyal becerilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Sosyal Beceri Ölçeği birinci faktör için yapı güvenirliliği .96, açıklanan varyans .67; ikinci faktör için yapı güvenirliliği .91, açıklanan varyans .52; üçüncü faktör için yapı güvenirliliği .88, açıklanan varyans .64 olarak, birinci faktörün Cronbach Alfa değeri .92, ikinci faktörün Cronbach Alfa değeri .88, üçüncü faktörün Cronbach Alfa değeri .88; Sosyal Beceri Ölçeğinin toplam Cronbach Alfa değeri ise .94 olarak bulunmuştur (Özbey,2009; Özbey,2012).

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Sivas İl merkezinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarında öğrenim gören alt ve üst sosyoekonomik grupta yer alan 348 çocuk ve bu çocukların öğretmenlerinden toplanmıştır. "Sosyal Beceri Ölçeği" ve "Öğretmen - Çocuk İlişki Ölçeği" çocuğu en az 3 aydan beri tanıyan öğretmenler tarafından doldurulmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışma grubuna uygulanan ölçeklerden elde edilen veriler kodlanarak bilgisayara yüklenmiş ve istatistiksel değerlendirilmesinde SPSS versiyon 15.0 bilgisayar paket programından faydalanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler ortalama \pm standart sapma, sayı ve yüzde olarak ifade edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Yapılan "Kolmogorov-Smirnov Testi" sonuçları incelendiğinde; Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeği ve "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (PKBS-2) 'nin Sosyal Beceri Ölçeği puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Bu nedenle ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını analiz etmek için nonparametrik yöntemler kullanılmıştır. Parametrik istatistikler için normallik varsayımının karşılanmadığı durumlarda alternatif testler olarak önerilen (Büyüköztürk, 2005) ilişkisiz iki örneklem için Mann Whitney U-testi, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete, kardeş durumuna, okul öncesi eğitime devam etme süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığının analizinde kullanılmıştır. Okul öncesi eğitime devam eden

çocukların sosyal beceri düzeyleri ile öğretmenleriyle olan ilişki düzeylerinin tespit amacıyla ise; Spearman Sıra Korelasyonu Analizi yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1. Cinsiyete Göre Sosyal Beceri Ölçeği Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

SBÖ Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Sosyal İşbirliği	Kız	172	40,85	4,47	193,48	33279,00	11871.00	.000*
	Erkek	176	38,56	5,84	155,95	27447,00		
Sosyal Bağımsızlıkve Kabul	Kız	172	27,13	4,76	185,53	31910,50	13239.50	.042*
	Erkek	176	25,65	5,74	163,72	28815,50		
Sosyal Etkileşim	Kız	172	13,86	2,74	186,27	32039,00	13111.00	.024*
	Erkek	176	13,00	3,27	162,99	28687,00		
Toplam Puan	Kız	172	81,84	10,49	191,62	32958,00	12192.00	.002*
	Erkek	176	77,22	12,95	157,77	27768,00		

* p<0,05

Mann Whitney U Testiyle gerçekleştirilen analizler sonucunda sosyal işbirliği alt boyutu açısından, kız çocukların puan ortalaması (\bar{x} = 40,85) iken, erkek çocukların puan ortalaması (\bar{x} = 38,56), sosyal bağımsızlık ve kabul becerileri alt boyutu açısından kız çocukların puan ortalaması (\bar{x} = 27,13), erkek çocukların puan ortalaması ise, (\bar{x} = 25,65) olarak saptanmıştır. Sosyal etkileşim alt boyutu açısından kız çocuklarının puan ortalaması (\bar{x} = 13,86), erkek çocukların puan ortalaması ise (\bar{x} = 13,00) 'dir. Sosyal beceri ölçeği toplam puanları incelendiğinde ise, kız çocukların puan ortalaması (\bar{x} = 81,84) iken, erkek çocukların puan ortalaması (\bar{x} = 77,22)'dir. Sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık ve kabul, sosyal etkileşim alt boyutlarında ve sosyal beceri toplam puanlarında kız çocukları erkek çocuklarına kıyasla daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Buna göre, sosyal beceri ölçeği tüm alt boyutlarında ve toplam puanlarında iki grup arasında anlamlı fark olduğu (p<0,05) ve kız çocuklarının tüm alt boyut ve toplam puan ortalamalarının erkek çocuklardan daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Buna göre, sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık ve kabul, sosyal etkileşim alt boyutlarında ve sosyal beceri toplam puanlarında kız çocukları erkek çocuklarla kıyaslandığında daha çok yetişkinin yönergelerini takip etmekte, daha çok işbirliği içinde olmakta ve daha kolay arkadaşlıklar kurmakta, farklı ortamlara daha kolay uyum sağlayabilmekte, akranlarıyla daha uyumlu olup kendini kontrol etme becerileri ve akranlarıyla iletişimi sürdürme becerileri açısından daha beceriklidirler.

Elliott vd.(1989) tarafından yapılan, "Ebeveyn ve Öğretmen Gözüyle Okul Öncesi Çocukların Sosyal Davranışlarının Değerlendirmesi" isimli çalışmada 240 (120 erkek, 120 kız) okul öncesi çocuğun sosyal becerileri ile cinsiyeti arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle kızlar daha fazla olumlu sosyal davranış sergilerken, erkekler daha fazla problem davranış göstermişlerdir. Aynı sonucu destekleyen bir çok çalışma ortaya konulmuştur (Battistich ve Solomon,1991; Elibol-Gültekin,2008; Karaca vd.,2011; Kurt,2007; Seven,2006; Özbey,2009; Dinç,2002; Dinç ve Gültekin,2003; Koçak ve Tepeli,2006; Orçan ve Deniz,2006).

Ogelman ve Topaloğlu (2014)'nin gerçekleştirdiği çalışmada, 4-5 yaş çocuklarının cinsiyete göre sosyal yetkinlik puanları kızların sosyal yetkinlik puanlarının erkekler göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmış, kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre başkalarına yardımı amaçlayan sosyal davranışları daha sık gerçekleştirdiklerini ortaya konmuştur. Bulgular, kız ve erkek çocukları arasındaki biyolojik farklılıklara ve/veya toplumsal olarak cinsiyet rolü algısına dayandırılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile literatür taraması sonucu elde edilen bulgular birbirleriyle örtüşen niteliktedir. Ayrıca bu durum toplumumuzda kız çocuklar ile erkek çocukların farklı yetiştirilme tarzları ile de açıklanabilir. Kız çocuklarına küçük yaşlardan itibaren gerek ev ortamında gerekse çevrelerinde daha sakin daha uyumlu olması yönünde yetiştirilmeye yönelik tutumlar sergilenmekte, bu durum da ilerleyen dönemlerde kız çocukların sosyal ilişkilerinde uyumlu olarak daha başarılı olmasına sebep olabilmektedir.

Tablo 2. Kardeş Durumuna Göre Sosyal Beceri Ölçeği Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

SBÖ Boyutları	Kardeş Durumu	N	\bar{x}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Sosyal İşbirliği	Var	243	39,81	5,04	174,21	42332,50	12686.50	.933
Sosyal İşbirliği	Yok	105	39,42	5,95	175,18	18393,50		
Bağımsızlıkve Kabul	Var	243	26,08	5,17	166,42	40439,50		
Bağımsızlıkve Kabul	Yok	105	27,07	5,63	193,20	20286,50	10793.50	.022*
Sosyal Etkileşim	Var	243	13,46	2,83	172,43	41901,00	12255.00	.543
Sosyal Etkileşim	Yok	105	13,32	3,52	179,29	18825,00		
Toplam Puan	Var	243	79,37	11,15	169,93	41292,50	11646.50	.196
Toplam Puan	Yok	105	79,82	13,85	185,08	19433,50		

* p<0,05

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri kardeşi olup olmama durumuna göre incelendiğinde, sosyal bağımsızlık ve kabul puanları açısından kardeşi olmayan çocuklar (\bar{x} = 27,07), kardeşi olan çocuklara (\bar{x} = 26,08) kıyasla daha yüksek puan ortalamaları elde etmişlerdir. Sosyal beceri ölçeği alt boyutlarından sosyal işbirliği ve sosyal etkileşim boyutlarında ve toplam puanlar açısından ise, kardeşi olan ve olmayan çocukların benzer sosyal becerilere sahip oldukları saptanmıştır.

Bu sonuca göre, kardeşi olmayan çocuklar kardeşi olan çocuklarla kıyaslandığında sosyal bağımsızlık ve kabul becerileri açısından, daha fazla farklı çocuklarla oyun oynadıkları, kolaylıkla arkadaş edindikleri, başka çocukları daha fazla oyun oynamaya davet ettikleri, farklı ortamlara kolay uyum sağladıkları söylenebilir. Kardeşi olan bir çocuk oyun arkadaşı olarak kendi kardeşini genel olarak tercih ettiği için başka bir oyun arkadaşı edinmeye çok fazla ihtiyaç duymamakta, kardeşi olmayan çocuk ise, tercih edebileceği bir kardeşi olmadığı için daha kolay arkadaşlık kurabilmekte ve daha fazla çocuğu oyuna davet edebilmektedir.

Öztürk (2008), araştırmasında kardeşi olmayan çocukların temel sosyal beceri puanlarını kardeşi olan çocuklara göre daha yüksek bulmuş ve kardeşe sahip olup olmamanın temel sosyal becerilerde farklılaşmaya yol açan önemli bir unsur olduğunu saptamıştır. Elibol-Gültekin (2008) ve Güven vd.'nin (2006) gerçekleştirdiği çalışmaların sonuçları da araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile örtüşen niteliktedir.

Yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçta kardeşe sahip olmanın sosyal becerileri olumlu etkilemesi beklenirken, kardeşe sahip olmamanın sosyal becerilerde anlamlı bir

farklılaşmaya neden olduğunu göstermektedir. Bu durum tek çocuğun kardeşi olmaması nedeniyle daha fazla dışadönük olmasıyla anlamlandırılabilmesinin yanı sıra ailelerin tek çocukla daha çok vakit geçirip, çocuklarına daha çok ilgi göstermeleri, onlarla daha çok iletişim halinde olmaları, birlikte daha çok vakit geçirmeleri ve anne babanın eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durumları, yaşadıkları çevre gibi sebeplerle de açıklanabilir.

Tablo 3. Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresine Göre Sosyal Beceri Ölçeği Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

SBÖ Boyutları	O.Ö.E. Devam Süresi	N	\bar{x}	Ss	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Sosyal İşbirliği	1 Yıl	265	39,90	4,92	175,40	46480,50	10759.50	,762
	2 Yıl ve Üzeri	83	39,02	6,44	171,63	14245,50		
Sosyal Bağımsızlık ve Kabul	1 Yıl	265	26,07	5,24	166,92	44234,50	8989.50	,011*
	2 Yıl ve Üzeri	83	27,37	5,51	198,69	16491,50		
Sosyal Etkileşim	1 Yıl	265	13,37	3,05	172,10	45607,00	10362.00	,407
	2 Yıl ve Üzeri	83	13,59	3,06	182,16	15119,00		
Toplam Puan	1 Yıl	265	79,35	11,48	170,44	45167,50	9922.50	,178
	2 Yıl ve Üzeri	83	79,98	13,63	187,45	15558,50		

* p<0,05

Sosyal işbirliği, sosyal etkileşim alt boyutu ve sosyal beceri ölçeği toplam puan ortalamaları açısından okul öncesi eğitim kurumuna devam süresi çocukların puan ortalamalarında anlamlı bir fark oluşturmazken; sosyal bağımsızlık ve kabul becerileri alt boyutunda 0.05 manidarlık düzeyinde anlamlı farklılık saptanmıştır (U=8989.50; p<0,05). Sosyal bağımsızlık ve kabul becerileri alt boyutunda okul öncesi eğitime 2 yıl ve daha fazla süreyle devam eden çocukların puan ortalamalarının, (\bar{x} =27,37) 1 yıl süreyle okul öncesi eğitime devam edenlere (\bar{x} = 26,07) kıyasla yüksek olduğu ve bu durumun 0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılığı ifade ettiği saptanmıştır.

Okul öncesi eğitim, çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı bir çevre sağlayan, çocukları ilköğretime hazırlayan bir öğretim basamağı olması nedeniyle bu kapsamda yer alan çocuklar; bilgi, beceri, alışkanlık, tutum gibi pek çok özelliği kazanmanın yanı sıra, sosyal, iletişimsel, düşünsel beceriler, bilgi teknolojileri ve kişisel performansı arttırmaya yönelik becerileri de bu ortamlarda kazanacak, sorumluluk sahibi, mutlu, uyumlu, kendine güvenen, problemleri fark edip çözebilen, yaratıcı, başarılı, kendisine ve çevresine karşı duyarlı ve üretken çocuklar olmaktadır (Yaşar ve Yaşar, 2010; Yavuzer, 2002).

Yavuzer'e (2002) göre anaokuluna giden çocuklar, arkadaşlarıyla çok sayıda ilişki kuracaklarından, sosyal faaliyetleri aile ve komşu düzeyinde sınırlı olan çocuklara oranla daha iyi bir toplumsal uyum gösterirler. İlk çocukluk döneminde, çocuğun diğer kimselerle olan çok sayıda ilişkisi onun sosyal gelişimini artırır. Çocukların anti sosyal davranışları okul öncesi eğitim kurumuna devam süresi arttıkça azalmaktadır. Başka bir deyişle, çocuk okul öncesi eğitim kurumuna devam ettikçe sosyal davranışlar yönünden daha olumlu bir kişilik geliştirmektedir.

Can-Yaşar (2011), anne ve öğretmen görüşlerine göre çocukların sosyal uyum ve becerilerini incelediği araştırmasında okul öncesi eğitim kurumuna iki yıl ve daha fazla süre devam eden çocukların sosyal uyum ve becerilerinin, okul öncesi eğitim kurumunda ilk yılı olan çocuklardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte Gültekin,2008; Kapıkıran vd.,2006; Gizir ve Baran, 2003; Dinç,2002; Koçak ve Tepeli, 2006' de gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarda benzer sonuçlar elde etmiştir.

Gerçekleştirilen benzer çalışmaların ve yapılan çalışmanın sonucu okul öncesi eğitimin çocuğun sosyal beceri düzeyine katkı sağladığı gerçeğini açıkça ortaya koymaktadır. Çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna devam süresi ile sosyal beceri kazanımı arasında paralel bir durum söz konusu olmaktadır. Çocuk ne kadar fazla sosyal ilişki kurarsa sosyal anlamda o kadar gelişecektir. Okul öncesi eğitim ortamı, ev ortamı ya da ilkökul ortamına göre çocuğun akranlarıyla kaynaşması ve sosyal ilişki kurması açısından çok daha elverişli bir ortamdır. Okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen etkinlikler ve uyarıcılar bu açıdan oldukça zengindir. Bu sebeple okul öncesi eğitim kurumunda geçirilen süre arttıkça çocuğun sosyal beceri düzeyi de artmaktadır.

Tablo 4. Öğretmen Çocuk İlişkileri Ölçeği Puanları İle Sosyal Beceri Ölçeği Alt Ölçek ve Toplam Puanları İlişkiye Ait Spearman Sıra Korelasyonu Analizi Sonuçları

S.B.Ö. Alt Boyutları	Öğretmen Çocuk İlişkileri Ölçeği	
Sosyal İşbirliği	SpearmanCorrelation	.556*
	P	.000
	N	348
Sosyal Bağımsızlık ve Kabul	SpearmanCorrelation	.427*
	P	.000
	N	348
Sosyal Etkileşim	SpearmanCorrelation	.423*
	P	.000
	N	348
Sosyal Beceri Toplam Puan	SpearmanCorrelation	.529*
	P	.000
	N	348

* p<0,05

Araştırmaya katılan çocukların “Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeği” ile “Sosyal Beceri Ölçeği” nin alt test ve toplam testinden aldıkları puanlar arasında ilişki olup olmadığı Spearman Sıra Korelasyonu Analizi ile incelenmiş ve Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeğinden elde edilen puanlar ile Sosyal Beceri Ölçeğinin hem toplam puanı hem de tüm alt boyut puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir(p<0.05). Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeği ile Sosyal Beceri Ölçeği toplam puanı arasındaki korelasyon kat sayısının (r=.529, p<0,05), Öğretmen Çocuk İlişkileri Ölçeği ile Sosyal İşbirliği alt boyutu arasındaki korelasyon kat sayısı (r=.556, p<0,05) , Öğretmen Çocuk İlişkileri Ölçeği ile Sosyal Bağımsızlık ve Kabul alt boyutu arasındaki korelasyon kat sayısı (r=.427, p<0,05) ve Öğretmen Çocuk İlişkileri Ölçeği ile Sosyal Etkileşim alt boyutu arasındaki korelasyon kat sayısı ise (r=.423, p<0,05) olarak saptanmıştır. Buna göre öğretmenle çocuk arasındaki ilişki artıkça çocukların sosyal beceri düzeyleri artmaktadır.

Pianta ve Stulhman (2004), okul öncesi ve ilkökul 1. sınıf yıllarında öğretmen çocuk ilişkilerinin çocukların sosyal ve akademik becerileriyle olan ilişkisini üzere çalışmalarını gerçekleştirmiş ve öğretmen çocuk ilişkisi kalitesinin çocuğun gerekli becerileri kazanmada

önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Howes-Hamilton ve Matheson (1994), Rydell, Bohlin ve Theroll (2005) ile Atlı (2006)'nın gerçekleştirdiği çalışmalar neticesinde de öğretmen çocuk ilişkisinin kalitesinin çocuğun gerekli becerileri kazanmada önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi yaş grubu çocuğa sahip ailelerin çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusundaki görüşlerini değerlendirmek amacıyla Özyürek ve Ceylan (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada katılımcıların görüşlerine göre, genel olarak öğretmenlerin anne baba tutumları ve buna bağlı çocukta istenmeyen davranışlar, velilerin ise aile büyükleri, kardeş ilişkileri ve şiddet içerikli televizyon ve bilgisayar oyunlarının çocuklarda sosyal becerileri olumsuz etkilediği görüşü belirlenmiştir. Çalışmada, öğretmenlerin sosyal becerilerin geliştirilmesinde çocukla birebir iletişim halinde olmanın, kural koymanın önemini vurguladıkları, model olarak veya çeşitli ödül ve pekiştiricilerden yararlanarak çocuklarda sosyal becerileri öğretmeye çalıştıkları bulgulanmıştır.

Çocuk aile ortamında sosyalleşmeye başlar ve bu süreç okul ortamında devam eder. Aile ortamında model konumunda yer alan ebeveynlerin yerini okulda öğretmen alır. Çocuğun ailesinden sonra kendisine model aldığı öğretmen, çocukların sınıf içerisindeki sosyal rollerinin bir belirleyicisi olarak işlev görmektedir. Bir öğrencinin öğretmeniyle arasında geliştirdiği olumlu ilişki, çocuğun çevresiyle de olumlu davranışlar geliştirerek akranlarıyla olan etkileşimlerinde sosyal açıdan daha başarılı olmasını sağlamaktadır. Özyürek ve Ceylan (2014)'ın çalışmasındaki velilerin de görüşü bu yöndedir. Ebeveynler çocuklarda sosyal becerilerin geliştirilmesinde okul öncesi öğretmenin oldukça etkili olduğunu düşündükleri, öğretmenlerden çocuklarda sosyal becerilerin geliştirilmesi konusunda kendi davranışlarına özen göstermesi gerektiğini ve hem çocuklarının hem de kendilerinin destek beklediklerini belirtmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

1. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, sosyal işbirliği, sosyal bağımsızlık ve kabul, sosyal etkileşim alt boyutlarında ve sosyal beceri toplam puanlarında kız çocuklarının lehine anlamlı bir farklılık saptanmış ve kız çocukların sosyal beceri düzeylerinin erkek çocuklardan anlamlı derecede yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

2. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri kardeşi olup olmama durumuna göre incelendiğinde, sosyal beceri ölçeğinin sosyal bağımsızlık ve kabul alt boyutu puan ortalamalarında anlamlı farklılık elde edilerek kardeşi olmayan çocukların kardeşi olanlara göre sosyal açıdan daha bağımsız oldukları görülmüştür.

3. Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde; sosyal bağımsızlık ve kabul becerileri alt boyutu bakımından okul öncesi eğitime 2 yıl ve daha fazla süreyle devam eden çocukların puan ortalamalarının, 1 yıl süreyle okul öncesi eğitime devam edenlerin puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu ve anlamlı bir fark oluşturduğu ve okul öncesi eğitime devam süresinin artmasının çocuğun sosyal bağımsızlık ve kabul becerisini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

4. Araştırmaya katılan çocukların "Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeği" ile "Sosyal Beceri Ölçeği" nin alt test ve toplam testinden aldıkları puanlar arasında ilişki incelendiğinde, Öğretmen Çocuk İlişki Ölçeğinden elde edilen puanlar ile Sosyal Beceri Ölçeğinin hem toplam puanı hem de tüm alt boyut puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu

belirlenmiştir. Bu durum öğretmen çocuk ilişkisi arttıkça çocukların sosyal beceri düzeylerinin arttığı sonucuna götürmüştür.

Öneriler

1. Okul öncesi eğitim öğretmenlerine yönelik olarak; çocukla iletişim, öğretmen çocuk ilişkisi, bunun çocuğun gelişimindeki yeri, sosyal beceriler, çocuğun sosyal becerilerinin geliştirilmesi konularına yönelik olarak hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir.
2. Yapılan araştırma Sivas'ta okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar, onların ana-babaları ve öğretmenleri ile sınırlıdır. Dolayısıyla farklı illerde yaşayan, farklı yaş gruplarında yer alan çocukların sosyal beceri düzeyleri ana-baba ve öğretmen ilişkileri açısından incelenebilir.
3. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri farklı değişkenler açısından da incelenebilir.
4. Çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek üzere daha farklı ve kapsamlı ölçekler geliştirilip, daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Çocukların sosyal becerileri hakkında bilgi toplamak için nitel araştırma yöntemleri kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- ASLAN, E. (2008). *Drama Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin 6 Yaş Çocuklarının Sosyal İlişkiler ve İşbirliği Davranışlarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- ATLI, Ç. (2006). *Okul Öncesi Eğitimi Alan 6 Yaş Çocuklarının Sosyal ilişkileri Anlamlandırmasının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BATTİSTICH, V. and SOLOMON, D. (1991). A Longitudinal Study of Children's Social Adjustment During Elementary School. *Paper Presented at the Biennial Meeting of the Society for Research in Child Development*, 25.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2005). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- CAN-YAŞAR, M. (2011). Anne ve Öğretmen Görüşlerine Göre Çocukların Sosyal Uyum ve Becerilerinin İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 99-112.
- CHUNG, L.-C. (2000). *A Study Of Teacher Factors In Teacher-Child Relationships With Preschool Children*. University of Nebraska, Lincoln.
- COLWELL, M. J. and LINDSEY, E. W. (2003). Teacher-Child Interactions and Preschool Children's Perceptions Of Self and Pers. *Early Child Development and Care*, 173(2-3), 249-258.
- ÇETİN, F., BİLBAY, A. A., KAYMAK, D. A. (2003). *Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler: Grup Eğitimi*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- ÇINKIR, Ş. (2004). Okulda Etkili Öğretmen-Öğrenci İlişkisinin Yönetimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 161.
- DİNÇ, B. (2002). *Okul Öncesi Eğitimin 4-5 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- DİNÇ, B. ve GÜLTEKİN, M. (2003). Okul Öncesi Eğitimin 4-5 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri. *OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı*, İstanbul: Ya-pa Yayınları, 1, 213-231.
- DERELİ, E. (2008). *Çocuklar İçin Sosyal Beceri Eğitim Programının 6 Yaş Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- ELİBOL-GÜLTEKİN S. (2008). *5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ELLIOTT, S. N., SHERIDAN, S. M. and GRESHAM, F. M. (1989). Assessing And Treating Social Skills Deficits: A Case Study For The Scientists-Practitioner. *Journal of School Psychology*, 27, 197-222.
- ELMACIOĞLU, T. (2000). *Başarıda Aile Faktörü*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- ERTEN, H. (2012). *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri, Akran İlişkileri ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İzlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- GİZİR, Z. ve BARAN, G. (2003). Anaokuluna Devam Eden Dört-Beş Yaş Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 118-133.
- GÜLAY, H. ve AKMAN, B. (2009). *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler*. Ankara: Pegem Akademi.
- GÜVEN, Y., ÖNDER, A., SEVİNÇ, M., AYDIN, O., BALAT, G. U., PALUT, B., BİLGİN, H., ÇAĞLAK, S. ve DİBEK, E. (2006). Okul Öncesi Eğitimi Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi*. İstanbul: Ya-pa Yayınları, 2, 322-336.
- HOWES, C., HAMILTON, C. E., and MATHESON, C. C. (1994). Children's Relationships with Peers: Differential Associations with Aspects of the Teacher-Child Relationship. *Child Development*, 65(1), 253-263.
- KAPIKIRAN, N.A., İVRENDİ, A. B. ve ADAK, A. (2006). Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 19-27.
- KARACA, N.H., GÜNDÜZ, A. ve ARAL, N. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Davranışının İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4(2), 65-76.
- KILDAN, A.O. (2008). *Yapılandırmacı Yaklaşımına göre Okul Öncesi Öğretmenlerine Verilen Hizmet İçi Eğitimin Öğretmen-Çocuk ve Öğretmen-Ebeveyn İlişkilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- KILDAN, A.O. (2011). Öğretmen-Çocuk İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 103-120.
- KOÇAK, N. ve TEPELİ, K. (2006). *4-5 Yaş Çocuklarında Sosyal İlişkiler ve İşbirliği Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi. İstanbul: Ya-pa Yayınları, 2, 9-22.
- KURT, F. (2007). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Proje Yaklaşımli Eğitim Programlarının Etkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- OGELMAN, H. G. ve TOPALOĞLU, Z. Ç. (2014). 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik, Saldırganlık, Kaygı Düzeyleri İle Anne Babalarının Ebeveyn Özyeterliği Algısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 241-271.
- ORÇAN, M. ve DENİZ, M.E. (2006). Anaokuluna Devam Eden 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Uyumlarının İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi*. İstanbul: Ya-pa Yayınları, 2, 310-321.

- ÖZBEY, S. (2009). *Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği 'nin (PKBS-2) Geçerlik Güvenirlilik Çalışması ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÖZBEY, S. (2012). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarının Okul ve Ev Ortamına Göre İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 21-32.
- ÖZTÜRK, B. (2009). *Bingöl İli Örnekleminde Geniş Ve Çekirdek Aile Yapılarında Anne Çocuk İlişkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÖZYÜREK, A. Ve CEYLAN, Ş. (2014). Okul Öncesi Çocuklarda Sosyal Becerilerin Desteklenmesi Konusunda Öğretmen ve Veli Görüşlerinin Belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 99-114.
- PİANTA, R. C. and STUHLMAN, M. W. (2004). Teacher-Child Relationships and Children's Success in the First Years Of School. *School Psychology Review*, 33(3), 444-458.
- RYDELL, A.M., BOHLİN, G. and THORELL, L. B. (2005). Representations Of Attachment To Parents And Shyness As Predictors Of Children's Relationships With Teachers And Peer Competence In Preschool. *Attachment And Human Development*, 7(2), 187-204.
- SELÇUK, Z. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- SEVEN, S. (2006). *6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, Doktora Tezi, Gazi üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ULCAY, S. (1993). *Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurumlarında Yıllık Program*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- YAŞAR, V. ve YAŞAR, S. (2010). Okul Çağındaki Çocuklarda Görülen Okul Korkusu. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, (Ağustos-Eylül), 16-24.
- YAVUZER, H. (2002). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul:Remzi Kitabevi.